

PDV kod prodaje i naplate novčanog potraživanja

Marica Javorović, dipl. oec.

U članku se pojašnjava porezni tretman vezano uz obvezu obračuna PDV-a kod prodaje i naplate novčanog potraživanja.

Kod prodaje i naplate novčanog potraživanja i njihov porezni tretman u sustavu PDV-a moguće varijante su:

- 1) naplatnog ustupa novčanog potraživanja, s prijenosom svih rizika uključivo i del credere rizika tj. rizika naplativosti (prodaja potraživanja), od strane vjerovnika prenositelja (prodavatelja) koji je tuzemna pravna ili fizička osoba, preuzimatelju koji je tuzemna pravna ili fizička osoba;
- 2) usluge naplate novčanog potraživanja koju imatelju novčanog potraživanja obavi uz naknadu pružatelj usluge koji je tuzemna pravna osoba;
- 3) u slučaju usluge naplate potraživanja uz naknadu (pod 2.), kad nastaje porezna obveza, kad se ona prijavljuje Poreznoj upravi i što ako se to pravodobno ne učini.

Na navedena pitanja dajemo mišljenje u nastavku teksta., a ono je utemeljeno na odredbama važećih propisa o porezu na dodanu vrijednosti i to:

- Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Narodne novine, br. 73/13., 99/13., 148/13., 153/13., 143/14., 115/16, 106/18, 121/19, 138/20 – u nastavku teksta.: Zakon o PDV-u) i
- Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Narodne novine, broj 79/13, 85/13, 160/13, 35/14, 157/14, 130/15, 01/17, 41/17, 128/17, 1/19, 1/20 i 01/2021 – u nastavku teksta: Pravilnik o PDV-u).

Odredbe koje se izravno odnose na tematiku sadržajno obuhvaćenu u postavljenim pitanjima i stoga ih se može smatrati izravno relevantnim su odredbe sadržane u: članku 40. stavku 1. točki d) Zakona o PDV-u i članku 67. Pravilnika o PDV-u.

Prema odredbi članka 40. stavak 1. točka d) Zakona o porezu na dodanu vrijednost, PDV-a su oslobođene transakcije, uključujući posredovanje, u svezi sa štednim, tekućim i žiroračunima, plaćanjima, transferima, dugovima, čekovima i drugim prenosivim instrumentima, osim naplate duga. Smatramo da bi u odredbi članka 40. stavak 1. točka d) Zakona o PDV-u, primjerenije bilo da je umjesto riječi "dugovima" upotrijebljena riječ "potraživanjima" i umjesto "naplate duga" riječ "naplate potraživanja", jer se u bitnom radi upravo o tome.

Prema odredbi članka 67. Pravilnika o PDV-u, isporukom u smislu Zakona, ne smatra se ako porezni obveznik ustupi ili prenese potraži-

vanje nastalo iz isporuka dobara i usluga drugom poreznom obvezniku radi naplate. Međutim, naknada za uslugu naplate potraživanja, provizija, diskont i ostali troškovi koje zaračunava porezni obveznik preuzimatelj duga podliježe plaćanju PDV-a.

Navedene odredbe u svojoj biti upućuju na nekoliko važnih zaključaka koji se odnose na transakcije iz upita, a oni su slijedeći:

- a) Prijenos potraživanja radi naplate se ne smatra isporukom u smislu PDV-a. Predmet oporezivanja PDV-om je isporuka. Ako nema isporuke, nema niti PDV-a. Transakcija koja se ne smatra isporukom je transakcija koja ne podliježe oporezivanju PDV-om. Kad transakcija ne podliježe oporezivanju PDV-om, onda se zapravo radi o transakciji na koju se niti ne odnose propisi o PDV-u.;
- b) Porezni režim prijenosa novčanog potraživanja radi naplate istovjetan je poreznom režimu prijenosa novčanog potraživanja radi drugih razloga (svrha, prav. kauza) koje ne predstavljaju naplatu (osiguranje, ispunjenje, prodaja i sl.). Drugim riječima, prijenos novčanog potraživanja (potraživanja nastalog iz isporuke dobara ili usluga) općenito se ne smatra isporukom. Tako se prijenos potraživanja radi prodaje ne smatra isporukom u smislu PDV-a, što znači da ne podliježe oporezivanju PDV-om odnosno na taj prijenos se ne odnose propisi o PDV-u.;
- c) Usluga naplate potraživanja smatra se isporukom, pa naknada za uslugu naplate, bez obzira kako se komercijalno naziva (provizija, diskont, naknada troška i sl), podliježe oporezivanju PDV-om, nije oslobođena oporezivanja i zbog toga se na naknadu za uslugu naplate potraživanja obračunava i plaća PDV.

Ad. 1.

Kod naplatnog ustupa novčanog potraživanja, s prijenosom svih rizika uključivo i del credere rizika tj. rizika naplativosti (prodaja potraživanja), od strane vjerovnika prenositelja (prodavatelja) preuzimatelju, radi se o financijskoj transakciji kojom jedna osoba - vjerovnik unovčuje svoje potraživanje od dužnika, prijenosom tj. ustupanjem tog potraživanja stjecatelju potraživanja (preuzimatelju) uz novčanu naknadu. Ako je ugovorom o ustupu potraživanja ugovoreno da preuzimatelj potraživanja preuzima i del credere rizik, tj. rizik naplate potraživanja, on snosi rizik naplate od dužnika i naplatu realizira u

svoje ime i za svoj račun. Prihvativši del credere rizik preuzimatelj potraživanja se obvezuje prenositelju isplatiti ugovoreni novčani iznos neovisno o tome hoće li se on i koliko naplatiti od dužnika. Preuzimatelj ima novčanu obvezu prema prenositelju (prodavatelju) potraživanja u iznosu ugovorene naknade. Preuzimatelj ne zaračunava prenositelju potraživanja nikakvu posebnu naknadu za uslugu naplate potraživanja, jer niti ne pruža tu uslugu. Diskont (provizija i sl.) koji mu prenositelj odobri kod ustupa potraživanja, nije naknada preuzimatelju za uslugu naplate i stoga ne može biti oporeziv PDV-om. Interes preuzimatelja je u ostvarenoj razlici između iznosa plaćenog prenositelju za stjecanje potraživanja (naplatno stjecanje, kupnja) i iznosa naplaćenog od dužnika. Preuzimatelj snosi rizik naplate, u slučaju da od dužnika ne naplati potraživanje, odnosno da ga naplati u iznosu manjem od iznosa plaćenog prenositelju kod stjecanja. Potraživanje je prestalo biti imovina prenositelja, ono je postalo imovina preuzimatelja i preuzimatelj se brine o naplati istoga za svoj račun.

Prijenos rizika naplate na preuzimatelja kao stjecatelja potraživanja isključuje postojanje usluge naplate, koja je oporeziva PDV-om. Kako ne postoji usluga naplate, ne postoji niti isporuka. Ako isporuka ne postoji, nema predmeta oporezivanja PDV-om pa nema niti PDV-a. Zaključak je da transakcija naplatnog ustupa novčanog potraživanja ne podliježe oporezivanju PDV-om i na nju se ne odnose propisi o PDV-u.

Naplatni ustup novčanog potraživanja (prodaja potraživanja) ne podliježe PDV-u neovisno o tome jesu li prenositelj i preuzimatelj fizičke ili pravne osobe i neovisno o tome jesu li ili nisu u sustavu PDV-a (registrirani obveznici PDV-a).

Ad. 2.

Kod usluge naplate novčanog potraživanja koju imatelj novčanog potraživanja (vjerovniku) obavi uz naknadu pružatelj usluge koji je tuzemna pravna osoba, radi se o pravnom poslu kojim jedna osoba uz naknadu pruža uslugu unovčenja (naplate) potraživanja za tuđi račun, jer novčano potraživanje nije imovina te osobe već je to potraživanje bilo i ostalo imovina druge ugovorne strane tj. vjerovnika.

Iz biti pravnog posla prijena potraživanja, proizlazi da se o oporezivoj naplati potraživanja, u smislu propisa o PDV-u, radi samo onda kad za naplatu potraživanja preuzimatelj zaračunava prenositelju potraživanja naknadu za uslugu naplate, a to je samo u slučaju kad preuzimatelj ne snosi rizik naplate tog potraživanja. U tom slučaju prijena samog novčanog potraživanja ne podliježe oporezivanju PDV-om, a naknada za naplatu potraživanja podliježe oporezivanju PDV-om, jer se prema odredbi članka 40. stavak 1. točka d) Zakona o PDV-u, ne smatra oslobođenom uslugom, već uslugom naplate koja je oporeziva PDV-om.

Isto vrijedi i u slučaju pružanja usluge naplate potraživanja koje nije niti ustupljeno. Kako postoji usluga naplate, postoji isporuka. Ako isporuka postoji, onda postoji i predmet oporezivanja PDV-om. Zaključak je da usluga naplate novčanog potraživanja podliježe oporezivanju PDV-om, pa kako naknada za uslugu naplate potraživanja nije oslobođena oporezivanja, na tu naknadu obračunava se i plaća PDV. Naknada za uslugu naplate potraživanja podliježe PDV-u i oporeziva je PDV-om neovisno o tome jesu li vjerovnik i pružatelj usluge fizičke ili pravne osobe i neovisno o tome je li vjerovnik u sustavu PDV-a. Ova naknada je oporeziva PDV-om pod uvjetom da je pružatelj usluge naplate u sustavu PDV-a (registrirani obveznik PDV-a).

Ad. 3.

U odgovoru na pitanje o nastanku obveze PDV-a, trenutku nastanka i razdoblju uključivanja u poreznu prijavu te o postupanju u slučaju kašnjenja s utvrđivanjem i prijavljivanjem iste, treba početi od činjenica da je PDV opći oblik poreza na promet što znači da je predmet

oporezivanja PDV-om promet (isporuka) dobara ili usluga. Prometom (isporukom) nastaje oporezivi događaj, a nastankom oporezivog događaja nastaje porezna obveza. U slučaju usluga, isporukom (obavljanjem) usluge nastaje oporezivi događaj. Pretpostavka za to je nastanak prava na naknadu za obavljenju uslugu. Bitno obilježje oporezivog događaja je međusobna uzročna veza između isporuke i naknade. Isporuke bez naknade načelno ne podliježu oporezivanju PDV-om, kao niti naknada bez isporuke. Nastanak prava na naknadu može biti uvjetovano ispunjenjem neke važne činjenice. Primjerice, kod pružanja usluge naplate potraživanja, nastanak prava na naknadu pružatelju te usluge može biti uvjetovano naplatom samog potraživanja. Radi se o odgovornom uvjetu, prema kojem ako potraživanje ne bude naplaćeno, nema niti naknade za obavljenju uslugu, a kad bude naplaćeno pružatelju usluge naplate nastaje pravo na naknadu. Sve dok nema naplate potraživanja, nema niti predmeta oporezivanja tj. obavljene usluge u smislu odredbe članka 4. Zakona o PDV-u, jer je prema odredbi članka 4. stavak 1. točka 3. Zakona o PDV-u, predmet oporezivanja obavljena usluga u tuzemstvu, uz naknadu, koju obavi porezni obveznik koji djeluje kao takav. Usluga naplate potraživanja je obavljena u trenutku kad je potraživanje naplaćeno, jer je tada ispunjen odgovorni uvjet i izvršitelj usluge stječe pravo na naknadu za uslugu naplate potraživanja. U tom trenutku se dogodio oporezivi događaj tj. obavljena je usluga u smislu odredbi članka 30. Zakona o PDV-u i tada nastaje obveza obračuna PDV-a.

Prema tome, oporezivi događaj nastaje isporukom usluge i nastankom prava na novčanu naknadu za obavljenju uslugu. Nastankom oporezivog događaja, poreznom obvezniku isporučitelju usluge ispunjeni su pravni uvjeti za nastanak obveze obračuna PDV-a. Istodobno s ispunjenjem pravnih uvjeta za nastanak obveze obračuna PDV-a, temeljem članka 29. Zakona o PDV-u, Poreznoj upravi nastalo je pravo potraživanja PDV-a od poreznog obveznika koji ga je dužan platiti.

Obračunana obveza PDV-a iskazuje se u prijavi PDV-a za razdoblje oporezivanja u kojem je obavljena usluga (čl. 30. st. 1. i st. 2. Zakona o PDV-u i čl. 36. st. 1. Pravilnika o PDV-u). Obračunana obveza PDV-a iskazuje se i u računu. Prema čl. 78. st. 1. tč. 1. Zakona, svaki porezni obveznik za isporuke dobara i usluga obavezan je izdati račun. No, izdavanje računa nije neophodno za nastanak obveze obračuna PDV-a. Ako je isporuka dobara ili usluga obavljena, a nije izdan račun, obveza obračuna PDV-a nastaje kada je nastao oporezivi događaj (čl. 30. st. 6. Zakona i čl. 36. st. 3. Pravilnika). U tom slučaju obveza obračuna PDV-a nastaje u visini PDV-a koji bi bio zaračunan da je za tu isporuku obavljenu tijekom razdoblja oporezivanja izdan račun. Prema tome, za nastanak obveze obračuna PDV-a neophodan je nastanak oporezivog događaja, a ne izdavanje računa. Izdavanje računa neophodno je samo za korištenje prava na odbitak pretporeza.

U sustavu PDV-a propusti i pogreške do kojih je došlo tijekom godine, mogu se i moraju ispraviti. To je Zakonom propisana obveza čije ispunjenje poreznog obveznika ne oslobađa zatezних kamata, ali ga oslobađa odgovornosti od neplaćanja poreza. Zakonom je propisan i krajnji rok za ispravljanje propusta i pogreški. Prema, čl. 85. st. 7. Zakona o PDV-u i čl. 173. st. 7. Pravilnika o PDV-u, porezni obveznik mora napraviti sve ispravke za kalendarsku godinu u prijavi PDV-a koju podnosi za posljednje razdoblje oporezivanja te kalendarske godine. Ako porezni obveznik to ne učini u propisanome roku, prema čl. 85. st. 8. Zakona o PDV-u Porezna uprava može utvrditi poreznu obvezu.